

Konzorcij rokodelskih centrov Slovenije – namen, izzivi, vizija

Kati Sekirnik, Ljubica Zgonec Zorko in Katja Žagar¹

Povzetek

Konzorcij rokodelskih centrov Slovenije združuje devet lokalnih oziroma regijskih rokodelskih centrov, ki na lokalni ali regionalni ravni skrbijo za povezovanje rokodelcev ter ohranjanje in nadgrajevanje rokodelskih veščin. Posamezni centri se po obsegu in formalni organizacijski obliki med sabo sicer zelo razlikujejo, a vsi si prizadevajo za celostno in strokovno sodelovanje z rokodelci, za dokumentiranje, ohranjanje, posredovanje, izobraževanje o rokodelskih veščinah, razstavljanje, promoviranje, trženje in vrednotenje izdelkov in rokodelskega znanja. Z namenom soustvarjanja pravnih temeljev statusa rokodelca in s tem povezanih državnih predpisov so rokodelski centri leta 2014 ustanovili Konzorcij rokodelskih centrov Slovenije, na njegovo pobudo pa je vlada leta 2018 ustanovila Medresorsko delovno skupino za prenovo sistemske ureditve na področju rokodelstva. Skupina je svoje delo zaključila marca 2021 in pripravila končno poročilo pregleda področne zakonodaje ter nekaj splošnih izhodišč za nadaljnje delo.

Ključne besede: Center domače in umetnostne obrti, Konzorcij rokodelskih centrov Slovenije, pravni status rokodelca, sistemska ureditev rokodelstva

Summary

The Consortium of Arts and Crafts Centres of Slovenia unites nine local or regional centres, which represent a space for connecting craftsmen and preserving as well as upgrading handicrafts skills at the local and regional level. Individual centres are very different in their scope and formal organizational form. However, they all have a common mission of integrated and professional engagement with handicraft knowledge and skills in terms of documenting, preserving, transmitting, educating, displaying, promoting, marketing and evaluating. In order to co-create the legal basis for the status of craftsmen and regulations

¹ Kati Sekirnik, univ. dipl. etnologinja in kulturna antropologinja, vodja Rokodelskega centra DUO Škofja Loka, Razvojna agencija Sora, rokodelskicenter@visitskofjaloka.si.; Ljubica Zgonec Zorko, dipl. socialna delavka, vodja Centra DUO Slovenska Bistrica in vodja Konzorcija rokodelskih centrov Slovenije, konzorcijrcs@gmail.com; Katja Žagar, univ. dipl. komunikologinja, vodja enote rokodelstvo, Rokodelski center Ribnica, katja.zagar@rc-ribnica.si.

concerning the field of handicrafts on a national level, a Consortium of Arts and Crafts Centres of Slovenia was established in 2014. On its initiative, the National alliance for handicrafts was formed in 2018, on the basis of which the government's Interdepartmental working group for the renewal of the systemic regulation in the field of handicrafts was established. The group finished its work in March 2021 and prepared final report of the review of sectoral legislation and some general starting points for further work.

Keywords: Arts and Crafts Center, The Consortium of Arts and Crafts Centres of Slovenia, legal status of the craftsmen, systemic regulation of craftsmanship

Rokodelski centri oziroma Centri domače in umetnostne obrti

Ob vseh družbenih, okoljskih in gospodarskih izzivih, ki smo jim priča, se vedno bolj kaže, kako pomembna so rokodelska znanja in veščine z vidika ohranjanja identitete skupnosti, v katerih so prisotna. Kako pomembna so znanja uporabe naravnih in lokalnih materialov, izdelava izdelkov višje dodane vrednosti, razvoj trajnostnega turizma, ki povezuje celotno lokalno okolje, in kako nujno je ohranjanje teh znanj z vidika njihove redkosti.

Ta znanja so med drugim tudi vezivo skupnosti, rokodelski centri pa so prostori povezovanja rokodelcev in ohranjanja ter nadgrajevanja rokodelskih znanj na lokalnem in regionalnem nivoju. Pri našem neposrednem delu na terenu pa kljub temu na nacionalnem nivoju že leta zaznavamo neurejenost področja in odsotnost ustreznih podpor za razvoj.

Strokovne podlage za delovanje regijskih rokodelskih centrov koreninijo v začetku novega tisočletja, ko je Sekcija za domačo in umetnostno obrt (DUO) pri Obrtno-podjetniški zbornici Slovenije (OZS) leta 2001 začela s še enim korakom za razvoj rokodelstva in ureditev stanja na tem področju. V sodelovanju z Janezom Bogatajem s Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani je bil oblikovan koncept Slovenskega centra domače in umetnostne obrti, ki bi vseboval osrednji povezovalni center v Ljubljani in obenem več regionalnih rokodelskih centrov (Sekcija za DUO pri OZS 2001). Oblikovano interno delovno gradivo je bilo kasneje podlaga za oblikovanje delovnih nalog tudi danes delujočih rokodelskih centrov. Celoten sistem regionalnih rokodelskih centrov in vzpostavitev osrednjega centra na žalost še nista zaživela, a sčasoma so iz najrazličnejših pobud kljub temu nastali posamezni rokodelski centri, ki skušajo slediti vzpostavljenim smernicam dela in temeljnem področjem delovanja.

V tujini so tovrstni centri sodobna in dinamična središča ter nosijo informacijsko, izobraževalno, promocijsko vlogo in vlogo spodbujanja ustvarjalnosti, ki temelji

na kulturni dediščini. Pomembno prispevajo tudi k razvoju na področju spodbujanja podjetništva med nosilci rokodelskih znanj in k neposrednemu trženju rokodelskih izdelkov. Pri nas trenutno deluje devet rokodelskih centrov oziroma centrov domače in umetnostne obrti. Glede na njihov različen obseg, različne formalne statuse in izvedbene možnosti vsak od njih skrbi za določene naloge, ki pripomorejo k razvoju rokodelstva v lokalnih oziroma regionalnih okoljih. Na tem mestu namenjamo nekaj osnovnih besed nastanku posameznih centrov, njihovi vsebinski usmerjenosti in temeljnim značilnostim.

Center domače in umetnostne obrti Slovenska Bistrica je bil ustanovljen leta 2003 v okviru čezmejnega sodelovanja programa Phare in je takrat deloval kot sekcija Društva Majolika. Vse od začetkov se primarno posveča lončarstvu. Od leta 2014 je center registriran kot zadruga in socialno podjetje, pomemben vidik njegovega delovanja pa je prostovoljsko in projektno delo (CDUO Slovenska Bistrica 2021). Center obsega razstavni prostor, lončarsko delavnico in manjšo trgovino z lončarskimi izdelki. Kot posebnost Centra DUO Slovenska Bistrica gre omeniti njihov program *Iz babičine kuhinje in dedkove kleti*, v okviru katerega izdelujejo replike tradicionalnih lončenih izdelkov, značilnih za njihovo območje.

Fotografija 1: Lončarka Natalija Zorko. Avtor: Rok Frešer, Slovenska Bistrica, 2020.

Rokodelski center Ribnica je bil ustanovljen leta 2010. V centru so muzejska trgovina, suhorobarska in lončarska delavnica, razstavni prostor s stalno razstavo, prostor začasne razstave, predavalnica in knjižnica (Rokodelski center Ribnica 2021). Center se posveča predvsem suhorobarstvu in lončarstvu, dvema glavnima rokodelskima

panogama Ribniškega, in tudi v tem kontekstu izvaja pedagoške in andragoške programe, kot sta pletarska in lončarska šola, ter druge tečaje in delavnice, povezane z drugimi rokodelskimi panogami. Rokodelski center Ribnica je imetnik blagovne znamke *Ribrand*, kolekcije minimalističnih kuhinjskih pripomočkov, za katere je prejel tudi mednarodno oblikovalsko nagrado Reddot Award 2016.

Fotografija 2: Pletarka Danica Benčina, RC Ribnica. Avtor: Žiga Lovšin, Ribnica, 2021.

Center DUO Veržej deluje v okviru Zavoda Marianum Veržej. Tudi ta je bil ustanovljen leta 2010 in se posveča predvsem lončarstvu, kovaštvu ter pletarstvu iz šibja, v zadnjem obdobju pa tudi ostalim rokodelskim veščinam, znanim na območju. Poleg rednih izobraževanj, trženja in promocije skoraj pozabljenih rokodelskih poklicev severovzhodne Slovenije za goste in obiskovalce pripravlja ustvarjalne pletarske in lončarske delavnice. Center DUO Veržej obsega rokodelsko trgovino, lončarsko in kovaško delavnico, razstavni prostor in ekomuzej. Slednji predstavlja zbirke različnih rokodelskih dejavnosti, ki so nastale s strokovno podporo Pomurskega muzeja Murska Sobota, in vključuje tudi strokovno knjižnico. V centru DUO Veržej izvajajo program nacionalne poklicne kvalifikacije lončar, v preteklosti pa so v sodelovanju s Centrom za poklicno izobraževanje oblikovali standarde za rokodelske poklice lončar, ročni tkalec, slamokrovec, medičar, pletar in izdelovalec polsti in izdelkov iz polsti (CDUO Veržej 2021).

Fotografija 3: Lončar Janez Bojc, RC Ribnica. Avtor: Žiga Lovšin, Ribnica, 2021.

Pod okriljem Zavoda za kulturo, turizem in razvoj Rogatec deluje Rokodelski center Rogatec. Center domuje v dvorcu Strmol, kjer so opremljene štiri rokodelske delavnice. Delujejo steklarska delavnica, pletarska delavnica za pletenje s šibjem in ličjem, lončarsko-likovna delavnica ter delavnica za ročno tkanje in sodobno oblikovanje tekstilij (Rokodelski center Rogatec 2021). V njih delujejo rokodelci in rokodelke, izdelujejo in razvijajo pa tudi nove izdelke, ki temeljijo na rokodelski tradiciji območja. V centru izvajajo različne pedagoške programe, učne delavnice in tehnične dneve na temo rokodelstva ter rokodelske dediščine Obsotelja in Kozjanskega.

Najstarejša rokodelska šola pri nas je Čipkarska šola Idrija, ustanovljena leta 1876, ki pa od leta 1974 deluje v okviru Gimnazije Jurija Vege v Idriji. Osnovna dejavnost šole je izvajanje izobraževanj na področju klekljanja idrijske čipke po Programu Čipkarske šole Idrija za otroke in mladino, izobražujejo pa tudi različne ciljne skupine zainteresiranih odraslih posameznikov. Šola deluje v Idriji, program pa se izvaja tudi v Spodnji Idriji, Cerknem, Ledinah, Godoviču, Črnem Vrhu nad Idrijo, na Colu, v Podkraju in v Vipavi. Šolo letno kot prostočasno aktivnost obiskuje okrog 400 otrok starih med 6 in 18 let. V okviru šole delujeta tudi razstavni prostor in trgovina s širokim izborom kakovostnih ročno klekljanih idrijskih čipk in izdelkov s čipkami, strokovno literaturo, materiali in pripomočki za klekljanje, vzorci za klekljanje, oblikujejo pa tudi vzorce in izdelke s čipkami ter ponujajo tudi druge storitve, povezane s

klekljano čipko. Šola je aktivna v slovenskem in mednarodnem prostoru, skozi različne promocijske aktivnosti in projekte se povezuje z domačimi in tujimi klekljarskimi centri. Od leta 1992 je članica mednarodne organizacije za šivano in klekljano čipko OIDFA, leta 2015 pa je šola prejela priznanje zlata vitica, ki ga podeljuje Obrtno-podjetniška zbornica Slovenije (Čipkarska šola Idrija 2021). Priznanje je prejela za svoj izjemen prispevek k ohranjanju čipkarskega znanja med mladimi.

Fotografija 4: Čipkarska šola Idrija. Avtor: Samo Trebižan, Idrija, 2018.

Kot rezultat projekta čezmejnega sodelovanja OP SI-AT DUO Kunsthandwerk je leta 2011 nastal Rokodelski center DUO Škofja Loka. Deluje pod okriljem Razvojne agencije Sora, tesno pa sodeluje s Sekcijo DUO pri Območni obrtno-podjetniški zbornici Škofja Loka. Prav člani sekcije so bili pobudniki vzpostavitve centra, ki danes pomembno prispeva k ohranjanju in nadgrajevanju rokodelske tradicije Škofjeloškega, na območju znane že vsaj od srednjega veka. Rokodelski center združuje rokodelke in rokodelce, ki ustvarjajo v različnih rokodelskih panogah, značilnih za širše škofjeloško območje. Deluje v multifunkcionalnem prostoru, ki združuje razstavni prostor in manjšo trgovino rokodelskih izdelkov, po potrebi pa se ga uredi v rokodelsko delavnico, kjer izvajajo rokodelske tečaje in delavnice. Eden pomembnejših razvojnih programov je razvoj doživljajskega in kreativnega turizma (Rokodelski center DUO Škofja Loka 2021).

Fotografija 5: Rezbarka Petra Plestenjak Podlogar. Avtor: Katja Jemec, Škofja Loka, 2019.

Fotografija 6: Kovač Jože Krmelj. Avtor: Katja Jemec, Log nad Škofjo Loko, 2019.

Rokodelski center Koroške deluje v okviru Podjetniškega centra Slovenj Gradec in je nastal v letih 2002 in 2003 kot rezultat projekta *Spodbujanje razvoja trženja rokodelskih izdelkov Koroške*. Rokodelski center Koroške se je vzpostavil kot center za razvoj trženja rokodelskih izdelkov koroške regije, tam pa potekajo tudi seminarji, usposabljanja, delavnice ter promocije izdelkov. Center se danes nahaja v mestnem jedru Slovenj Gradca in obsega manjši razstavno-prodajni prostor (*Rokodelski center Koroške 2021*). Od vsega začetka pa je bila Mestna občina Slovenj Gradec tudi ključni partner pri organizaciji in izvedbi bienalnih razstav rokodelskih izdelkov, ki so potekale v organizaciji Obrtno-podjetniške zbornice Slovenije.

V okviru Razvojnega centra Srce Slovenije od leta 2014 deluje *Mreža rokodelcev Srca Slovenije*. Povezuje rokodelce in rokodelke različnih rokodelskih panog. Glavni namen mreže je povezovanje rokodelcev in skupno trženje njihovih izdelkov. Posledica teh prizadevanj je bila 2016 vzpostavljena kolektivna tržna znamka *Srce Slovenije*, ki združuje rokodelske in kulinarčne izdelke tega območja s preverjeno kakovostjo. Izjemnega pomena sta povezovanje tradicionalnih rokodelskih znanj s sodobnimi podjetniškimi pristopi ter spodbujanje k večji kakovosti rokodelskih izdelkov, njihovi širši promociji ter prenosu znanj na mlajše generacije.

Fotografija 7: Slamnikarstvo, Mreža rokodelcev Srca Slovenije. Avtor: Matej Povše, Domžale, 2011.

Začetki Društva rokodelcev – Rokodelski center *Moravče* pa segajo v leto 1996, ko so na območju Moravske doline pričeli z izvajanjem rokodelskih delavnic (Društvo rokodelcev Moravske doline 2021). Društvo povezuje rokodelce predvsem prek srečanj, rokodelskih delavnic in razstav ter tako ohranja rokodelsko tradicijo Moravske doline.

Iz vsega navedenega se jasno kaže, da sistem delovanja rokodelskih centrov na državni ravni ni poenoten in da ti centri delujejo zahvaljujoč različnim pobudam ali v okviru različnih podpornih institucij. Tako sami po sebi odražajo (ne)naklonjenost lokalnih skupnosti razvoju rokodelstva in obenem tudi splošno neurejenost področja. Kljub temu pa s svojim delovanjem rokodelski centri do določene mere zagotavljajo profesionalizacijo ukvarjanja s tem kompleksnim področjem.

Konzorcij rokodelskih centrov Slovenije

V preteklosti so obstajali številni napor različnih institucij, da bi se področje rokodelstva na državnem nivoju uredilo predvsem v zakonodajnem in podpornem smislu. Vendar znova pa zaradi takih ali drugačnih razlogov ni prišlo do realizacije predlogov ali pa so bili sprejeti podporni mehanizmi za delujoče na področju rokodelstva z leti ukinjeni. Leta 2014 je prišlo do nove pobude urejanja področja rokodelstva na državnem nivoju, in sicer z ustanovitvijo Konzorcija rokodelskih centrov Slovenije. V njem se je združilo

devet zgoraj navedenih rokodelskih centrov, ki predstavljajo prostor povezovanja rokodelcev in ohranjanja ter nadgrajevanja rokodelskih znanj na lokalnem in regionalnem nivoju. Kot omenjeno, so si posamezni centri po svojem obsegu in formalni organizacijski obliki zelo različni. Vsem pa je skupno poslanstvo celostne in strokovne obravnave rokodelskih znanj in veščin, ki jih evidentirajo, dokumentirajo, ohranjajo, prenašajo, o njih izobražujejo, jih prikazujejo, promovirajo, tržijo in vrednotijo. Kot prostor srečevanja rokodelcev in javnosti, izmenjave znanj, odpiranja novih možnosti ustvarjanja so rokodelski centri pomemben deležnik pri ohranjanju in razvoju rokodelstva in dela ter pomemben akter pri razvoju kvalitetne turistične ponudbe. So vezni člen med državnimi institucijami in nosilci rokodelskih znanj v lokalnih in regionalnih okoljih. A centri so obenem v veliki meri odvisni od projektnega financiranja in naklonjenosti lokalne ali regionalne politike, zato takšno njihovo delovanje in financiranje ne omogočata tudi kontinuitete in strateško usmerjenega obravnavanja vseh vidikov rokodelstva. Negotovitost in ukinjanje različnih finančnih virov za delovanje posameznih centrov, predvsem v luči trenutne splošne družbene situacije, pa vzbujata resno skrb o možnostih nadaljnjega dela marsikaterega centra.

Tako je glavni namen ustanovitve Konzorcija rokodelskih centrov Slovenije sooblikovanje pravnih temeljev statusa rokodelcev in ureditev področja rokodelstva v Sloveniji. Predstavlja predvsem povezovalno institucijo med rokodelskimi centri in je eden glavnih sogovornikov pri sooblikovanju politik in zakonodaje. Prizadevanja so primarno usmerjena v izboljšanje statusa rokodelcev v Sloveniji in s tem povezane zakonodaje, medsebojno povezovanje rokodelskih centrov in rokodelcev, informiranje javnosti o rokodelstvu in tudi v organizacijo skupnega Slovenskega rokodelskega festivala, ki v različnih slovenskih krajih poteka vsako leto (Konzorcij RC Slovenije 2021). Na njegovo pobudo je bilo leta 2018 oblikovano tudi Nacionalno zavezništvo za rokodelstvo, na podlagi katerega je bila oktobra 2018 ustanovljena vladna Medresorska delovna skupina za prenovo sistemske ureditve področja rokodelstva. V delo skupine so bila vključena vsa pristojna ministrstva: Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo, Ministrstvo za kulturo, Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport, Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti ter Ministrstvo za finance. Posamezni resorji so preučili predloge Nacionalnega zavezništva, obstoječo zakonodajo, možne spremembe oziroma prilagoditve zakonodaje in mednarodno ureditev, skupina pa je z marcem 2021 končala s svojim delom. Vsebinsko končnega poročila, ki ga je potrdila tudi slovenska vlada, pa smo deležniki prejeli v juniju 2021. Poročilo predstavlja izhodišča za prenovo ureditve področja rokodelstva in deli problematiko v dva med seboj povezana sklopa. Prvi se nanaša na prenos rokodelskih znanj, saj je zaradi upadanja števila rokodelcev in s tem tudi njihovih znanj in veščin najprej treba zagotoviti širšo bazo usposobljenih rokodelcev. Drugi pa je ekonomski vidik opravljanja rokodelskih dejavnosti. Te se trenutno izvajajo v različnih formalnopravnih oblikah. Rokodelci opravljajo svoje dejavnosti v

okviru osebnega dopolnilnega dela, kot samostojni podjetniki ali imajo registrirano popoldansko dejavnost, delujejo lahko v okviru družb z omejeno odgovornostjo, društev ali dopolnilnega dela na kmetijah. Okvirno četrtnina izvajalcev pa ima neurejen status in rokodelske dejavnosti opravljajo nelegalno. V predlogih sprememb zakonodaje in drugih aktivnosti, ki bi omogočile ohranjanje in razvoj rokodelstva, Medresorska delovna skupina ocenjuje, da je treba pripraviti zakon, ki bi rokodelstvo opredelil kot dejavnost posebnega družbenega pomena – predvsem z vidika njegovega statusa, kot tudi pridobitve nazivov, usposabljanj in prenosa rokodelskih znanj, delovanja organizacij, ki združujejo rokodelce, ter shem neposrednih podpor. Zakonsko je treba urediti spodbude za rokodelce, da bodo v opravljanju rokodelske dejavnosti videli perspektivo, da bodo pristopali k mojstrskim izpitom in k certificiranju svojih izdelkov. Potrebna je shema, ki bo strokovnim institucijam in organizacijam omogočala delovanje na tem področju in izvedbo prenosa znanj (Medresorska delovna skupina 2021).

Čeprav se je dialog med pristojnimi ministrstvi in drugimi ključnimi deležniki – Obrtno-podjetniško zbornico Slovenije s sekcijo za DUO, Zvezo društev upokojencev Slovenije in Konzorcijem RC Slovenije – ponovno vzpostavil, bo za uresničevanje vizije v prihodnosti med strokovnimi institucijami in političnimi odločevalci potrebnega še veliko sodelovanja. Z zasledovanjem ključnih ciljev, ki so opredeljeni v Nacionalnem zavezništvu za rokodelstvo (ti so ohranjanje tradicionalnih rokodelskih znanj, razvoj sodobnih rokodelskih ustvarjalnosti, prenos znanj in veščin ter vzpostavitve celovitega izobraževalnega sistema, ureditev statusa nosilcev, zaščita in kakovost rokodelskih izdelkov, definiranje nosilcev zaščite in povečanje prepoznavnosti rokodelstva), bodo postavljeni nujno potrebni osnovni pogoji za trajen razvoj rokodelstva v Sloveniji. V dokumentu je zapisano tudi, da mora rokodelstvo postati in biti opredeljeno kot dejavnost posebnega družbenega pomena, ki se izraža kot javni interes za ohranitev slovenske kulturne identitete in sodobnih rokodelskih znanj, ter da bi ga moral v celoti na enem mestu urediti zakon o rokodelstvu (Nacionalno zavezništvo za rokodelstvo 2018: 4–5).

Razvojne možnosti področja rokodelstva in vizija

Rokodelske dediščine ne gre obravnavati nostalgичno ali zgolj kot del preteklosti. V rokodelskem znanju in izdelkih je treba prepoznati izzive za prihodnost, predvsem v luči nujnosti proizvodnje izdelkov, ki so okoljsko sprejemljivi in ki ustrezajo visokim standardom kakovosti življenja.

»V posameznih panogah in izdelkih se iščejo predvsem številni izzivi za sodobno in prihodnje oblikovanje, zlasti v povezanosti z vedno bolj poudarjenimi zahtevami po kakovostnejšem življenju. In prav v tem je tudi alternativnost rokodelske dediščine ali njenih sodobnih oblik. Dediščina

pokaže na odlične rešitve in pomene, ki so vedno v razmerju med človekom in njegovim življenjem. Ne gre za agresivno poseganje v prostor in kulturo, ampak so vedno in povsod po meri človeku in njegovemu življenjskemu slogu.» (Bogataj 2014: 42)

Danes sta izjemno pomembna tudi preskrba in dostopnost do različnih gradiv. Uporaba lokalno prisotnih in dostopnih gradiv omogoča za okolje neobremenjujoče proizvodne procese in odmik od globalizacije ter uniformiranosti rokodelskih izdelkov. V zadnjih letih se ponovno pojavlja interes mlajših generacij po konkretnih znanjih in spretnostih, vedno več je ustvarjalcev, ki reinterpreterirajo tradicijo ter pri svojem delu prepletajo tradicionalna (rokodelska) znanja in sodobne oblikovalske rešitve ter tako odgovarjajo na potrebe in izzive sodobnega časa. S kritičnim odnosom in odmikom od množične potrošnje vedno večjega dela svetovnega prebivalstva rokodelske dejavnosti in maloserijske proizvodnje dobivajo vedno večjo veljavo. S porastom uporabe družbenih omrežij in globalnih spletnih platform, ki promovirajo in tržijo rokodelske izdelke, se globalizira tudi trg za lokalno izdelane rokodelske izdelke. K temu pripomore tudi razvoj kreativnega in kulturnega turizma. Tako postajajo rokodelski izdelki dostopni tudi izven svojega izvirnega okolja in vstopajo na evropski oziroma svetovni trg. V luči globalizacije in posledičnega izginjanja lokalnih specifik in tradicionalnih znanj se posamezne države in njihove lokalne skupnosti vedno bolj zavedajo tudi nujnosti ohranjanja svoje dediščine. Iz vseh teh razlogov sta ohranjanje dela nosilcev rokodelskih znanj in veščin ter njihov prenos izjemno pomembna, prav tako je ključno tudi delo podporno-povezovalnih in strokovnih institucij. Nova realnost, ki se vzpostavlja v kontekstu podnebnih sprememb in epidemije, daje tudi jasen signal, kako pomembni so lokalno znanje, raba lokalno dostopnih materialov in domača proizvodnja ter distribucija izdelkov. Vse pomembnejša sta povezanost ponudnikov znotraj lokalnih skupnosti in skupen nastop na trgu. Jasno je tudi, da bosta v prihodnje pomembna tudi konkurenčna prednost v razvoju gospodarskih panog z visoko dodano vrednostjo in iskanje tržnih niš na globalnem trgu z butično, okoljsko sprejemljivo in trajnostno ponudbo. Na vse te izzive ponujajo del odgovora tudi rokodelstvo in z njim povezani načini dela, a le ob podpori državnih institucij in podpornih mehanizmov ter ob hitri realizaciji sprejetih dogovorov.

Konzorcij rokodelskih centrov Slovenije mora ostati strokovna organizacija in postati profesionalna institucija. Krepitev strokovnega dela rokodelskih centrov je mogoča le z ustreznimi in potrebnimi strokovnimi kadri, zato je nujna tudi vzpostavitev minimalnih pogojev za strokovno delo regijskih rokodelskih centrov. Posamezni centri morajo še naprej skrbeti za kakovost in razvoj rokodelskih izdelkov, vsi deležniki pa si moramo prizadevati za boljšo komunikacijo in skupno delo za uresničevanje zadanih ciljev. S smiselno vključitvijo področja rokodelstva v nacionalne,

regionalne in lokalne strategije bo rokodelstvo v prihodnje pridobilo trenutno pomanjkljivo podporo in potrebni zagon za nadaljnji razvoj vseh potencialnih prispevkov, ki jih z ohranjanjem tradicionalnih rokodelskih znanj in veščin ter njihovim razvojem nedvomno daje širši družbi.

Reference

BOGATAJ, JANEZ

2014 »Rokodelstvo je gotovo jelstvo!«: Rokodelstvo – med kulturno dediščino in sodobnimi ustvarjalnostmi! Do kdaj še? V: *Delavnica, polna nereda: sodobni rokodelci in oblikovalci v Sloveniji*. Valentina Vovk idr. ur. Ljubljana: Zavod Lab Laar in Javni sklad RS za kulturne dejavnosti. Str. 39–49.

CDUO SLOVENSKA BISTRICA

2021 »Center domače in umetnostne obrti, rokodelska zadruga.« Spletni vir: <<https://keramikacenter.com/>>, 10. 9. 2021.

CDUO VERŽEJ

2021 »Center domače in umetnostne obrti Veržej.« Spletni vir: <<http://marianum.si/rokodelski-center>>, 10. 9. 2021.

ČIPKARSKA ŠOLA IDRIJA

2021 »Čipkarska šola Idrija.« Spletni vir: <<https://www.cipkarskasola.si/>>, 10. 9. 2021.

DRUŠTVO ROKODELCEV MORAVŠKE DOLINE

2021 »Društvo rokodelcev – Rokodelski center Moravče.« Spletni vir: <<http://www.srce-slovenije.si/podjetnistvo/mrezarokodelcev/zgodbe-rokodelcev/rokodelci-moravske-doline>>, 10. 9. 2021.

KONZORCIJ RC SLOVENIJE

2021 »Konzorcij rokodelskih centrov Slovenije.« Spletni vir: <<https://konzorcijrcs.weebly.com>>, 14. 9. 2021.

MEDRESORSKA DELOVNA SKUPINA

2021 »Končno poročilo Medresorske delovne skupine za prenavo systemske ureditve področja rokodelstva z izhodišči za prenavo ureditve področja rokodelstva.« Spletni vir: <<https://www.gov.si/drzavni-organi/vlada/seje-vlade/gradiva-v-obravnavi/show/6887>>, 14. 9. 2021.

MREŽA ROKODELCEV SRCA SLOVENIJE

2021 »Mreža rokodelcev Srca Slovenije.« Spletni vir: <www.srce-slovenije.si/podjetnistvo/mrezarokodelcev>, 10. 9. 2021.

NACIONALNO ZAVEZNIŠTVO ZA ROKODELSTVO

2018 *Nacionalno zaveznistvo za rokodelstvo*. Litija: Konzorcij rokodelskih centrov Slovenije.

ROKODELSKI CENTER DUO ŠKOFJA LOKA

2021 ‚Rokodelski center DUO Škofja Loka.‘ Spletni vir: <<https://www.centerduo.eu/>>, 10. 9. 2021.

ROKODELSKI CENTER KOROŠKE

2021 ‚Rokodelski center Koroške.‘ Spletni vir: <<https://www.podjetniskicenter-sg.si/Projekti/Rokodelski-center-Koroške>>, 10. 9. 2021.

ROKODELSKI CENTER RIBNICA

2021 ‚Rokodelski center Ribnica.‘ Spletni vir: <<https://www.rokodelskicenter-ribnica.si/>>, 10. 9. 2021.

ROKODELSKI CENTER ROGATEC

2021 ‚Rokodelski center Rogatec.‘ Spletni vir: <<https://www.rogatec.si/dvorec-strmol/rokodelski-center-rogatec/>>, 10. 9. 2021.

SEKCIJA ZA DUO PRI OZS

2001 *Slovenski center domače in umetnostne obrti*. Konceptualna zasnova, delovno gradivo. Ljubljana: Sekcija za domačo in umetnostno obrt pri Obrtno-podjetniški zbornici Slovenije.